

גליון שבועי עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעניני פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה
פרשת וישלח
גליון 5

שהוצרך לשמור ע"ז ג"כ שיהי' לו מה לתת לכלה, כי כבר לא היו עמו.

ומצאתי במתוק האור בראשית ח"ב פרשת ויצא עמוד שעא' שמבאר את הבקשה של יעקב אבינו שהקב"ה יתן לו בגד לאכול ובגד ללבוש, שאחרי שאליו רדף אחריו ולקח מיעקב את כל רכושו, אליפו לא הסתפק בזה אלא ביקש ממנו גם את הבגדים, ובליט ברירה יעקב אבינו הביא לו גם את הבגדים ונשאר ללא כלום, וקפץ לנהר הסמוך ואז יעקב ביקש בגד ללבוש, והזדמן לפניו פרש אחד שנפל מהסוס לתוך המים וטבע ומת, ויעקב אבינו לקח ממנו את הבגדים, כיבס אותם ולבשם. ומסיים שמשם הלך לישבת שם ועבר ללמוד יד' שנה. ולכן ביקש יעקב אבינו רק בגד ללבוש ולחם לאכול, כי נשאר ממש בלי כלום.

מבואר מדבריו שהמעשה עם אליפו היה מיד בתחילה עוד לפני שהגיע לבית מדרש ללמוד יד' שנה. ולכן כל עוד היה בדרך, היה יותר קל למצוא את יעקב.

אולם נראה שיש לומדים שהמעשה עם אליפו היה אחרי יד' שנה שלמד תורה, בעלון פרשת ויצא תשע"ט שע"י הרב חנניה ציולק שליט"א מביא "אורו" הרשעים שעברתם שמרה נצח. אעפ"י שאמר עשו לנקום את נקמתו מיעקב רק לאחר מות אביו, והאי הוא עדין חי וקיים, מיד הוא נמלך בדעתו הראשונה ויאמר להרוג את אחיו בכל עת מצוא. אלמלא ידע יעקב את נפש אחיו, ונחשפו לו כל מצפוניו ונוהר מפניו ביותר, כבר היה נהרג בידו. מה עשה עשו, באותו יום

ששמע שאביו ציוה ליעקב שילך פדנה ארם, מיד אסף את בניו וכל אנשיו ושמשם אורבים ליעקב מדרך חברון עד חרן ובכל מעברות הירדן, ועל אליפו בכורו ציוה להיות לו אורב אחרון סמוך לעיר חרן. אפילו יינצל מכל האורבים הראשונים, יפול ליד אליפו. כי אין דרך מבוא עיר חרן בלתי זו שאליו חולש עליה. עבר חודש, עברה שנה, עברו כמה שנים, ועדיין יעקב לא בא, הלא יתיאש מלהשיגו. אולם, הרשעים לעולם אינם מתייאשים מלהביא פרענות. כבר חלפו להן 14 שנה ועדיין הם במשמרותיהם ניצבים. אינם זזים, יודעים שיעקב לא יעבור על מצות אביו, ובוא יבוא בדרך זו

במוקדם או במאוחר. אולם כשיצא יעקב מבאר שבע לחרן, הוכו כולם בסוונרים ולא ראוהו. כי קפצה לו הארץ מתחת לרגליו כמי שנישא על כנפי נשרים, גם באר מים נתגלגלה עמו בדרכו והשאירה אחריה פלג מים שוטף, ששינה לשעה את מראה המקום, ולא היכרוהו יודעיו מאתמול. זו הבאר שנבראה בערב שבת בין השמשות קודם כניסת שבת בראשית, היא הבאר שהייתה מהלכת עם יוצאי מצרים והשקתה אותם מ' שנה במדבר, והיא הבאר שעתידה לעלות מירושלים ולהשקות כל סביבותיה וכו' כיון שהגיע לירדן לא היה יודע מה לעשות, תלה עיניו להקב"ה ואמר, ריבוני, אתה יודע שאין עמי כלום, אלא המקל הזה, א"ל הכה את הירדן וכן עשה. א"ל סימן זה לבניך, כשם שנקרע הירדן מלפניך, כך עתיד הוא ליקרע לפני בניך. ועשו שכח בית אביו היה בו וגם ידע כשפים, כיון שבא לבאר שבע ולא מצא את יעקב, קפץ הוא ובא לאותו מקום שיעקב שם, כך אמרו חכמים במדרש, בא וראה מה עשה עשו הרשע ליעקב, ראה אותו ריקם ולא ריחם, אלא אמר הרינו קודמו לדרך, ואינו יכול לעבור בדרך, ואני הורגו, ויעקב ידע ותלה עיניו לקב"ה ועשה עמו נסים ונתן מקלו בידו, ונקרע הירדן לפניו ועבר שנאמר כי במקלי עברתי את הירדן. והמתין עשו בדרך ולא עבר יעקב, והרגיש עשו כי יעקב ברח ועבר את הירדן, מה עשה עשו, רדף אחריו ומצא אותו במערה, מקום שדומה למרחץ של טבריה, אמר יעקב, לא פת ולא לחם בידו, אכנס

בס"ד

מתוך שבח והודאה על שעבר ותפלה על לעתיד,
הננו להודות לרבים שהצטרפו לקבלת הגליון השבועי
ושלחו הערות ודברי ברכה,
שהקב"ה יעזור שאכן לא יצא תקלה מתחת ידינו להגדיל
תורה ולהאדירה.

מצורף בסוף שו"ת על עניני תפילה לחיזוק עבודת התפילה.

הערה מאחד הקוראים על פרשת ויצא.

לכבוד עורך הגליון.

ש. בגליון על פרשת ויצא הובא שיעקב אבינו טמן עצמו יד' שנה בבית מדרשו של שם ועבר לפני שהגיע לבית לבן, והיה בטוח שעשו לא יכנס לחפש אותו שם כלל, ולכן לא מצאו. ויש לשאול, שבהמשך הפרשה מובא שאליו רדף אחרי יעקב אבינו להורגו עד שמסר לו את כל רכושו ועני חשוב כמת. ומנין אליפו ידע שיעקב יצא מהבית מדרש לאחר יד' שנה כדי לרדוף אחריו להורגו.

ת. **יישר כח על ההערה הנפלאה של הקורא,** ובס"ד מצאתי באילת השחר בהמשך הפרשה בראשית כט' יא' שהביא את דברי רש"י שפירש שיעקב אבינו בכה על שרדף אליפו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו. והעיר באילת השחר "והנה יעקב יצא בסתר כדכתיב הושע יב' יג' ויברח יעקב שדה ארם, וצריך לומר שהי' מי שראה ומסר לעשו והוא שלח את אליפו להורגו. והנה יעקב היה בבית עבר יד' שנה וכנראה דבמשך כל השנים האלו יעקב לא יצא משם ולא נודע לעשו היכן הוא (וגם זכות לימוד התורה הגינה עליו".

כעת נוסף בס"ד על הדברים, תז"ל אומרים (בראשית רבה סח' ב') "רבי שמואל בר נחמן פתח שיר למעלות אשא עיני אל ההרים וכו' מאין יבוא עזרי. אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה ויקח העבד עשרה גמלים וגו' ואני לא נזם אחד ולא צמיד אחד. וכו' רבי יהושע בן לוי אמר שילח עמו אלא שעמד עשו ונטלה ממנו וכו'".

עתה יש לעיין מתי היה המעשה עם אליפו שהלך בשליחות של עשו להורגו ולקח ממנו את כל הרכוש, האם זה היה לפני אותם יד' שנה שטמן עצמו בבית מדרש של שם ועבר או אחרי היד' שנה.

מסתבר לומר שכל המעשה היה לפני שהטמן עצמו יד' שנה, שבדרך שהלך לבית מדרש, בדיוק תפס אותו אליפו, שאז זה היה סמוך לבריחתו של יעקב מבאר שבע, ואז לא פלא שחיפשו את יעקב כל עוד כעסו עליו מאד היכן הוא להורגו, ועדיין לא הגיע לבית מדרש בכלל.

שאם נאמר שבתחילה הלך יעקב לבית מדרש עם כל הרכוש שלקח מבית הוריו להביא כנדוניה לכלה, האם שמר על כל הרכוש שהביא עמו בבית מדרש כל אותם ארבע עשרה שנה שנשאר שם ללמוד, ורק אח"כ אליפו לקח ממנו זאת, אלא אם נפרש שכל המעשה היה בעת דרכו לבית מדרש, אכן נכנס לבית מדרש בלי כלום ויכל ללמוד בלי לשמור על הרכוש היקר הביא. ולכן כשהקב"ה דאג שישכב במקום המקדש והניח אבנים לשמור על עצמו, לא מובא שהיה עמו רכוש

גליון שבועי עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעניני פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה
פרשת וישלח
גליון 5

ת. לא נהגו.³
ש. חז"ל בתענית יא' ע"א אומרים כמה דעות מי מעיד על אדם לעתיד לבוא. חד אמר קורות ביתו וחד אמר הנשמה, וחד אמר איבריו וחד אמר שני המלאכים שמלווין את האדם. בפשטות יש כאן מחלוקת מי מעיד וכל אחד סובר משהו אחר.
לכאורה צ"ע, הרי המשנה ברורה בסימן ג' מביא שהיום לא אומרים התכבדו מכובדים, בשעה שאדם הולך לבית הכסא, כיון שאל יחזיק אדם עצמו שמלאכים מלווין אותו. ואם כך נוהגים שלא לומר, מי יעיד על האדם לעתיד לבוא לפי המ"ד שאותם שני מלאכים המלווין אותו, הן המעידים עליו, הלא עתה אין אנו מוחזקים שמלאכים מלווין אותו.
ת. יש הרבה שיוכלו להעיד.⁴

ש. בהלכה מבואר שאין לאדם לומר התכבדו מכובדים כשנכנס לבית הכסא, כי אין לאדם להחזיק עצמו שמלאכים מלווין אותו. לפי"ז ראיתי שואלים, איך אדם אומר בק"ש

ואתחמם במרחץ, בא עשו הרשע והקיף באנשי את המרחץ כדי שימות בו, אי"ל הקב"ה, רשע שבעולם, כנגדו אתה מזדווג, מיד אי"ל הקב"ה ליעקב מה אתה מתיירא, עשה לו נס וניצל מידו, היה יעקב מושך והולך עד שהגיע סמוך לחרון, מיד ראה את אליפז רודף אחריו להרוגו, ופחד ממנו, לא שגבורתו גדולה מיעקב, יכול היה יעקב להתגבר על אליפז, אלא שחס עליו כי חניך בית אביו היה, וגדל על ברכי יצחק. וגם יעקב לימדו תורה הרבה, לכן חס שמא ייהרג מיד בקומו עליו. כשהשיגו אליפז, ישב אצלו בריחוק ד' אמות והתחיל לבכות, אי"ל יעקב למה אתה בוכה, אי"ל אליפז אבי גזר עלי להורגך, וחייב אני לקיים מצוות אבי, וציווה לכרות ראשי אם לא אולך אליו ראשך, ואני אי אפשי להורגך, כי אתה רבי שלמדתני תורה, לכן לא ידעתי מה אעשה, אי"ל יעקב, טול נכסי מעלי, ועי"ז תקיים מצוות אביך, דעני חשוב מת, ולענין הראש תאמר שפגע בך אריה וזרקת את ראשי אליו להציל נפשך ונתרצה אליפז.

פרשת וישלח - תשע"ט. 1

ש. בתחילת פרשת וישלח (בראשית לב' ד') מצינו שיעקב אבינו שולח לעשו מלאכים ממש. מדוע הוצרך לשלוח מלאכים ממש, וכי חסר לו שליחים, וכי חשב שזה הדבר היחידי שיכול להשפיע על עשו.
ת. נתיירא שיהרגם.²

ש. במשנה ברורה (סימן ג' ס"ק א') מבואר טעם מדוע אין נוהגים היום לומר התכבדו מכובדים בשעה שנכנס לבית הכסא, מפני שאין אנו מוחזקין ליראי שמים שמלאכים מלווין אותנו.

לפי"ז יש לעיין בליל שבת כשאבא חוזר מבית הכנסת ומבואר בחז"ל ששני מלאכים מלווין את האדם לביתו ושרים להם שלום עליכם, כיצד באופן זה כשנכנס לבית הכסא לפני קידוש, האם יאמרו התכבדו מכובדים, שהרי כעת ודאי יש מלאכים.

³ מצאתי בדעת נוטה ח"א עמוד פד' שנשאל רבינו כעין זה ותיירץ בדשבת הם מלאכים אחרים ואין באין לשמירה. והאריכו במקורות ובאורים. ובעמוד פה' נשאל רבינו שליט"א מדוע לפני בית המרחץ לא מצינו שצריך לומר התכבדו מכובדים, ותיירץ שיתכן ששם המלאכים הלוכים אתו.
מצאתי בס"ד שבט הלוי ח"א סימן רה' בהערות לפי סדר השו"ע סימן סו' עמוד רס"ו, מעיר, איך אומרים בסוף שמונה עשרה "ואמרו אמן", שהכוונה למלאכים, הרי אנו רואים בהלכה שאין אנו מוחזקים שיש מלאכים, מהדין שאין לומר היום התכבדו מכובדים, כי אין לנו להחזיק שמלאכים מלווים אותנו, ועד כמה שאין מלאכים מלווים אותנו, למי אומרים "ואמרו אמן". ותיירץ, דלא רצו לשנות נוסח התפילה, או נחלק דאף דבכל יום אין אנו מוחזקים שמלאכים מלווים אותנו, מ"מ בשעת התפילה אף אנו זוכים לכך. מוסיף השבט הלוי, ובה טוב מנהגנו לומר שלום עליכם בליל שבת כשחוזרין מבית הכנסת. רק שמביא שהחתם סופר לא היה אומר שלום עליכם בליל שבת, ואפשר טעמו ממה שביטלו לומר התכבדו מכובדים. אך אפשר ליישב מנהגנו לפי התיירוצים לעיל.
לכאורה היה מקום לומר עוד תירוצו בנוגע לשמונה עשרה, שאע"פ שאין מלאכים מלווים אותנו, היינו בעולם הזה אין אנו מוחזקים שמלאכים מלווים אותנו, אבל ודאי שבעולם הבא יש מלאכים שבראים מהמצוות שאנו עושים, ויש מלאכים שמוענים את התפילות שלנו, ואנו אומרים למלאכים שבשמים "ואמרו אמן", כי הם בשמים ודאי שומעים את התפילות. רק שזה לא יתירץ לגבי שלום עליכם שודאי הכוונה למלאכים שמלווים את האדם בעולם הזה בבואו לביתו בליל שבת.
במשמר הללוים על ברכות על הסוגיא של התכבדו מכובדים (דף ס' ע"ב) כבר מביא בשם המור וקציעה שדוחה את הטעם שאין אנו ראוים שמלאכים ילכו אותנו מכה כמה קושיות שמצינו בחז"ל שמלאכים מלווין את האדם.

מצאתי באילת השחר על מסכת שבת עמוד שע"ח דן בענין.
בספר שלמת חיים תשובות ר' יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל סימן ז' מובא שנשאל "במי"ש בשו"ע סימן ג' בתחלתו לענין התכבדו מכובדים דעכשיו לא נהגו לאומרו, והטעם שאין אנו מוחזקין להשכים שילוח המלאכים. ויש לציין דבביל שבת דמבואר בשבת קיט' דשני מלאכי השרת מלווין לו לאדם מבית הכנסת לביתו, נמצא דאז ליכא הטעם שלא לומר התכבדו מכובדים". ותיירץ "התכבדו לא תקנו אלא לפי שכל היום מלווים אותו ואנחנו אין אנו בגדר זה, אבל המלאכים המצווים ללות בערב שבת קודש שפיטא שלא ילווהו לבית הכסא כי גם הם יודעים מה שמוטל עליהם לעשות, ואם ילווהו שמצווים בכך בערב שבת מה אכיפת ליי".

כעין זה נשאל בסימן ח' "מה דאיתא באו"ח סימן ג' דעכשיו לא נהגו לומר התכבדו מכובדים, והטעם דאין אנו מוחזקים ליראי שמים שמלאכים מלווים אותנו. הנה בליל שבת אם הולך מבית הכנסת לביתו ובאמצע הדרך נכנס לבית הכסא, אחרי דתניא בשבת קיט' ב' רבי יוסי ב"ר יהודה אומר שני מלאכי השרת מלווין לו לאדם מבית הכנסת לביתו בערב שבת וכי ויא"כ מובטחים אז מהגמרא שהולכין אותנו המלאכים א"כ מאיזה טעם לא יאמר אז התכבדו מכובדים. ואולי ייש להעיר אחרי דהמלאכים מלווין אותו רק זמן זה אין נכון שיכנס אז לבית הכסא כי אם שילך עמהם לביתו ויאמר שלום עליכם וכי צאתכם לשלום ואח"כ ילך להכין עצמו קודם הסעודה. ואף אותן שאין נוהגים לומר צאתכם לשלום מ"מ מסתברא דלאחר שעשו המלאכים מה דנאמר בגמרא הם הולכים ושבים למקומם". ותיירץ "נראה כיון דמצווים לילך עמו בודאי ימיתו עד צאתו וקדושת שבת קודש בעצמו שמירה הוא ובדאי שמרוהו".

⁴ מצאתי בס"ד בשו"ת ציץ אליעזר חלק טו' סימן יד' שהאריך בזה ובעוד קושיות שאיך שרים למלאכים שלום עליכם והעולה מדבריו לפי הבנתי, שתלוי באיזה דרגה האדם. שאם האדם הוא ירא שמים גדול, אז המלאכים באים ללוותו ושומרים ומברכים אותו, והוא יכול לומר התכבדו מכובדים, כי הם הרי באים לטובתו. אולם אם האדם אינו ברום המעלה, אז ח"ו המלאכים באים לרעותו ולהעיד על מעשיו, ודאי שכאן לא יאמר התכבדו מכובדים שישמרו עליו מבחוץ, כי הרי באים לרעותו ולא יכול לבקש מהם בקשות. והקדמתעסקים לדבר מצוה, כסידור שולח שבת, ניתן בהזדמנות זו לברכם בואם לשלום ולבקש מהם ברוכני כי ממלא מכובד אותנו על כך. ולפי דבריו יש לעיין האם בני שנכנס לבית הכסא לפני קידוש, אכן יצטרך לומר התכבדו מכובדים, וצ"ע.
בספר החדש ימלא יפ תהלתך עיונים בתפילה מביא בשם החתם סופר שאומר שבליל שבת אפשר לומר התכבדו מכובדים, כיון ששני מלאכי השרת מלווין אותו.
לפי"ז שאל בתפילה אנו אומרים גם בזמן הזה ואמרו אמן למלאכים שמלווין אותנו אע"פ שאין אנו מוחזקין ליראי שמים, ומתירץ שלא משנים את הנוסח.

¹ לבקשת מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא.

הגליון הוא מהדורת ביקורת ועריכה של קונטרס עזרת אליעזר, תשובות שזכינו בס"ד לקבל בכתב יד ממרן שליט"א. הערות ניתן להעביר למשפחת קרביץ.

כולנו תפילה שאי"ה נוכל במשך השנים להשלים את השו"ת על כל הפרשיות, ועל עבודת התפילה. הגליון יוצא לזיכוי הרבים, ואין להשתמש בזה לשום דבר אחר ללא רשות, וכל הזכויות שמורות.

² מצאתי באוצר המדרשים תחילת פרשת וישלח "ולמה הוצרך לשלוח מלאכים, אלא היה מבקש לשלוח שלוחים אצל עשו ולא היה אדם רוצה לילך, שהיו מתייראים, עמד ושלח מלאכי השרת.

בדרך שיחה ח"א עמוד קס"ג הביא ששאל רבינו שליט"א שמצאנו כמה פעמים אצל יעקב אבינו מלאכים, מה שלא מצאנו בשאר האבות, ואומרים בשם מרן הגרי"ז זצ"ל שזה שמים ההבטחה של ושמרתיך בכל אשר תלך. והשיב לו רבינו שליט"א אברהם הלך עם בני ביתו ומשפחתו ולא היה צריך ליווי של מלאכים, יצחק לא יצא מארץ ישראל, ויעקב הלך לבד ורק הוא היה נצרך להם, והיה צריך שמירה מיוחדת.

בעלון מדברי תורתו של הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א פרשת וישלח מצאתי שהביא קושיא זו למה יעקב אבינו הוסיף את מלאכי השרת לשליחותו, הלא יכל לשלוח כל שליח פשוט. ותיירץ, שיעקב אבינו חשש, שכשעשו יקבל את המנות, ויבין את גודל עושרו של יעקב, יחשוב שיעקב אבינו נעשה איש נשמי, והעשרים שנה שהיה בבית לבן השפיעו עליו ונעשה אדם נשמי, ואז לא יפחד להילחם בו, לכן של יעקב מלאכים ממש, להורות שכוחו ברוחניות עדיין כמי קדם, מלאכים מסתובבים אצלו ועדיין יש בכוחו לשלוחם, ואז ראוי שעשו יפחד מלפתוח מלחמה כנגדו, כי יש לו כח רוחני והקב"ה שומר אותו מכל רע. עיין עוד בשבט הלוי על בראשית כאן בפרשה מה שהאריך בזה.

גליון שבועי עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעניני פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה
פרשת וישלח
גליון 5

לעתיד לבוא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם". ומתרכת הגמ' "שמא יגרם החטא".
האם כל אדם שאומר את הפסוק הזה בתהלים, ראוי לא להרגיש כדוד המלך שמא גרם החטאים שלו שיפסיד מה שנגזר עליו לטובה, או שרק דוד המלך הרגיש זאת באמת ולכן אמר זאת כדרשת חז"ל.
ת. אם מרגיש ראוי.

ש. אנו נוהגים לומר בכל חודש אלול את הפרק מזמור לדוד ד' אורי וישעי שקשור לימים הנוראים. ובפרק הזה יש את הפסוק שנזכר כאן בחז"ל "לולא האמנתי", והמילה "לולא" מרמז על חודש אלול. האם אפשר לפרש טעם לאמירת פרק זה בחודש אלול לפי דברי חז"ל כאן, שבאים להזכיר לנו שאדם צריך לדעת, שכל מה שעבר עליו במשך השנה החולפת, ונדמה לו שהיו לו יסורים וצרות והקב"ה לא גזר עליו בראש השנה שעבר דברים טובים, אין החסרון מצד הקב"ה ח"ו שהוא רק טוב ורוצה להיטיב, אלא החסרון הוא מצד האדם שמא גרם החטא והפסיד לעצמו כמו שהרגיש דוד המלך. וראוי ג"כ לומר את הפסוק "לולא האמנתי כפי דרשת חז"ל שנקוד על לולא, להרגיש שלא בטוח שמגיע לו משהו, וכך יעזור לו לבוא לפני ראש השנה הבא עלינו לטובה כדלים וכרשים.
ת. נכון.

ש. בפרשת וישלח כתוב (בראשית לב' יא') "כי במקלי עברתי את הירדן הזה וגו'". רש"י מביא בשם מדרש אגדה "נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן". נשאלתי שאם ליעקב עצמו ומשפחתו נבקע הירדן, א"כ מה ההתפעלות הגדולה שנבקע הים כשעם ישראל עברו בו בקריעת ים סוף.
ת. כי לא היו צדיקים כיעקב.

ש. מפורסם דברי האור החיים בפרשת בשלח, ששואל כעין זה, מצינו שר' פנחס בן יאיר אמר לנהר לחלוק לו מימיו ולמי שהלך עמו ביחד, א"כ מה ההפעלות מקריעת ים סוף, ומתוך, שאחרי מתן תורה אין הכא נמי הבריאה כפופה ללומדי תורה ופשוט שהם יכולים לחלוק את הנהר. המעשה הגדול בקריעת ים סוף שזה היה לפני מתן תורה, ששם הוצרך הקב"ה להראות לים שמשא רבינו נחשב לבן תורה גם לפני מתן תורה, ואז הים נבקע.

האם עפ"י אפשר בס"ד לפרש, יעקב אבינו פשוט שיכול לקבוע את הירדן, כי הוא עמוד התורה גם לפני מתן תורה, וכל ההתפעלות במשה רבינו וכלל ישראל בקריעת ים סוף זה כדברי האור החיים שעדיין לא היו שם בני תורה, איך הם הצליחו לבקוע הים, הרי הים כפוף רק ללומדי תורה, וע"ז החידוש שגם משה רבינו היה בן תורה לפני מתן תורה. אבל על יעקב לא היה קשה כלום, כי הוא בודאי עמוד התורה ויכול לבקוע את הירדן.
ת. נכון.

ש. בפרשת וישלח כתוב (בראשית לב' יא') "כי במקלי עברתי את הירדן הזה וגו'". רש"י מביא בשם מדרש אגדה שנתן מקלו בירדן ונבקע הירדן. לכאורה קשה, הרי המקור שאסור ליהנות ממעשה נסים, זה יעקב אבינו, א"כ איך יעקב עושה

שעל המיטה "מימיני מיכאל ומשמאלי גבראל וכו'", הרי אין לאדם להחזיק שמלאכין מלווין אותו.
ת. מתפלל שיבואו.⁵

ש. רש"י בפרשת וישלח (בראשית לב' ח') מביא שיעקב אבינו התקין עצמו לג' דברים, דורון, תפלה, מלחמה. לכאורה מדוע רש"י סידר את הדברים לא כפי שנכתב בתורה, מלחמה, תפלה, דורון.

ת. כחלק ההשתדלות, ואם לא מועיל יש להתפלל תחלה ואח"כ מלחמה.⁶

ש. הגמ' בברכות בדף ד' מביאה שיעקב אבינו וכן דוד המלך חששו שמא יגרם החטא ויפסידו מה שהובטח להם. לכאורה ודאי עשו תשובה גם על ספק חטא, א"כ מה חששו שיפסידו לאחר התשובה.
ת. א. לא משום תשובה קבלוה.
ב. אולי אינו כראוי.⁷

ש. הגמ' בברכות ד' ע"א אומרת "ודוד מי קרי לנפשיה חסיד והכתיב לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים ותנא משמיה דר' יוסי למה נקוד על לולא, אמר דוד לפני הקב"ה רבשי"ע מובטח אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים

⁵ באילת השחר על התורה בראשית עמוד רכה' עמד בזה ומביא שבליקוטי מהרי"ח משמע שזה רק לחש.

⁶ מצאתי שהגאון ר' יעקב קמניצקי זצוק"ל בספריו עיונים במקרא ואמת ליעקב עומד בזה ומתוך, שהדורון היה יותר קדום באיכות, שאת זה יעקב אבינו החליט לעשות מיד גם בלי החלק של תפילה, שיעקב אבינו ידע שגדול השלום, עד שאם אפשר להשלים עם עשו בתנאי שיצטרך לתת לו דורון, היה יעקב עושה זאת בלי שיצטרך להטריח את הקב"ה כביכול בתפילתו, והדורות זה הדבר שמביא לשלום בצורה הטובה ביותר, ורק אח"כ היה צריך את התפילה, שאם לא תספיק המנחה ולא יצטרך להלחם, ואח"כ התקנה למלחמה, לכן רש"י נקט את הסדר דורון, תפילה, מלחמה.
בגליון כאיל תערוג גליון 68 ראיתי שהביאו בשם נאות אפרים שהביא שהג"ח ר' גלילה אייזמן זצוק"ל תירץ על כך שיעקב פעל בדרכי הטבע, ובדרכי הטבע צריך להקדים דורון. וביאר שם בספר את הדברים, תפילה פועלת בתוך מהלך טבע, אין אחרת מתפללים על דברים שהם מחוץ למהלך הטבעי, וממילא יש מקום לומר דהכנת הדורון לעשו שהוא מהלך טבעי בדרכי ההשתדלות, קודמת לתפלה. ותפלה תבוא אחרי הכנת דורון שיצליח המהלך הטבעי של הדורון, ולכן הקדים רש"י, דורון לפני תפילה.
עוד תירץ הביאו בשם הרב שטיינמן זצוק"ל שדייק את לשון רש"י, התקין עצמו לדורון, תפלה ומלחמה, והיינו שיעקב אבינו הוצרך להכין עצמו לדורון, אבל לתפילה לא הוצרך אצלו הכנה, כי היה במצב תמידי של תורה ותפלה ועבודת השי"ת, האבות הן הן המרכיב, אבל להתנסק בעניני דורון לעשות, לזה היה צריך להכין את עצמו, ולכן הקדים רש"י שהכין עצמו לדורון, כי לתפילה לא הוצרך להכנה.

⁷ בהזדמנות אחרת נשאל שוב ואז ענה אחרת.
במאמר המוסגר ראוי להביא את מה ששמעתי ממורי ורבי הגאון ר' מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל בשם אבן עזרא שיעקב פחד שמא חטא במחשבתו. וביאר זאת רבינו זצוק"ל, שיעקב בדק את כל המעשים שלו האם חטא בהם משחו, ומצא שהם נקיים בלא חטא ומהאין לו מה לפחד. אח"כ התחיל לבדוק את כל מחשבותיו לראות אולי חטא באיזה מחשבה, וגם בזה לא מצא משחו באופן ודאי אלא שמא חטא במחשבתו, ועל אותו חשש שמא חטא, כבר יעקב הרגיש ופחד שמא לא יקבל מה שהובטח לו כיון שהוא כבר לא ראוי כמו שהיה בזמן ההבטחה. ומה הסיק רבינו זצוק"ל עד כמה עומק הדין, שגם על חשש רחוק שמא חטא ולא מזוהר במעשה אלא במחשבה, זה סיבה שהקב"ה לא יוכל לקיים מה שהבטיח להיטיב.

ענין עוד בתפארת ישראל באבות פי"ד מ"ט.
הגה"צ ר' ראובן קרלנשטיין זצוק"ל הביא שאלה עצומה, שאם יעקב חושש שמא יגרם החטא, איך בהמשך אומר (בראשית לב' יג') "ואתה אמרת היטב איטיב עמך וגו'", הרי הקב"ה הבטיח לו כשהוא בלי חטאים, אבל כשחטא, החטאים גורמים שלא יוכל להתקיים כפי שחשש בעצמו, א"כ מה מבקש מהקב"ה שיקיים הבטחתו. אלא הביא שמפרשים, יעקב אבינו לעצמו ידע שאין לו זכות לבקש שהקב"ה יעזור לו, משום שחשש שמא גרן החטא, אבל בקשת יעקב היא שלא יהא חילול השם, הרי כולם יודעים מההבטחה שהקב"ה הבטיחו שיעמוד לעזור לו בכל המצבים, וכולם לא ידעו שאני גרמתי לעצמי במעשי שמא חטאתי ולא מגיע לי קיום ההבטחה, והעולם רק יראה שההבטחה לא מתקיימת, ואז יהא חילול השם, לכן הבקשה היא לא מצד ההבטחה אלא מצד שלא יהא חילול השם.
ש"י הרה"ג ר' יהושע יודביץ שליט"א הביא בשם הסבא הגדול הגאון ר' גבריהל בולק זצוק"ל מה ששמע מהגה"צ ר' ירוחם זצוק"ל שהמשיל את שתייתו של יעקב אצל לבן כאדם שהלבישוהו בגדים יקרים ונקיים ואומרים לו לעבור בארובה מלא פיח שאי אפשר שלא ידבק על מלבושו מהפיח כל שהוא. וזה מה שהתפלל יעקב אבינו אם יהיה השם עמדי ושמרני וגו' ושכתי בשלום שלא יתלכלך אף במקצת, ולכן כתוב כאן בפרשה ויירא וייצר לו ודרשו חז"ל שפחד שמא גרם החטא, דכמה היה אי אפשר להיות אצל לבן מקור הטומאה ושלא ידבק במקצת. והסביר דכזה צריך להיות אצל האדם כל החיים אצלו בעולם הזה שיפחד מן החטא באופן הנ"ל ואז ישמר היטב מן החטא.

גליון שבועי עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעניני פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה
פרשת וישלח
גליון 5

כדאמר לעיל ואם עושים לו נס מנכין לו מזכויותיו. וצ"ב היכן מוכח שאסור להנות ממעשה נסים, אולי מנכין לו מהזכויות, אבל אחרי שכבר נעשה הנס ומנכין לו מהזכויות יוכל כבר להנות מזה.
ת. אין נ"מ.¹⁰

ש. עוד צ"ע, אם לפי רש"י אסור להנות ממעשה נסים, א"כ איך יעקב אבינו עצמו שטוען שנעשו לו הרבה נסים עד שמרגיש שקטנתי מכל החסדים ומכל האמת בגלל הנסים שנעשו לו, עכ"ז נהנה מכל הנסים. הרי כל ריבוי הצאן נקודים נקודים עקודים, הכל היה נס וכן עוד נסים, ואיך נהנה מהכל הרי אין ליהנות ממעשה נסים.
ת. ההנה אותו מן השמים.

ש. ולא עוד, הרי המקור שמנכין מהזכויות למי שנעשה לו נס, זה מיעקב אבינו שאמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת. ואם הוא בכל אופן נהנה ממעשה נסים, א"כ איך רש"י מביא לאסור להנות ממעשה נסים משום שמנכין לו מהזכויות שהמקור הוא מיעקב, הרי יעקב גופא נהנה, הרי שמותר ליהנות.
ת. לא נהנה.

ש. נמצאים אנו בס"ד בימים שעומדים לכלותינו ע"י כ"כ הרבה טילים שזורקים עלינו, והקב"ה מצילנו בכ"כ הרבה נסים. נתעוררתי שהנה מצינו שיחיד שעושים לו, מנכין לו מזכויותיו ולכן שלא יעבור ליד כותל רעוע ויצפה לנס, כי מפסיד ע"י. מעתה כיצד הדבר הוא בשעה שנעשה נסים לציבור הגדול בארץ ישראל, שאין ספור לנסים, האם ג"כ

נס לעבור את הירדן ונהנה מכך, הרי הוא אוחז שאסור להנות ממעשה נסים.⁸
ת. הוא לא עשה לשם נס אלא הלך לדרכו.

ש. האור החיים בפרשת בשלח אומר יסוד עצום, אחרי מתן תורה לא פלא שיש כח לגדולי התורה לחלוק את הים כמו שמצינו אצל ר' פנחס בן יאיר שחלק את הנהר גינאי לו ולמלוהו. רק לפני מתן תורה, הים לא ידע שמשוה רבינו בן תורה, לכן לא הסכים לחלוק לו, עד שהקב"ה הראה שמשוה רבינו בן תורה גם לפני מתן תורה. אבל הבריאה כפופה לתורה. עפ"י אפשר לומר בס"ד, יעקב שהיה עמוד התורה, זה לא נס שבקע את הירדן, כי הבריאה כפופה לתורה.
ת. נכון.

ש. רבינו שליט"א כתב לי שאם עושים נס לרבים אין מנכין להם מזכויותיהם, שרק ליחיד מנכין מזכויותיו. האם רבים הכוונה לציבור גדול כחלק ניכר מכלל ישראל, או אפילו משפחה גדולה עם הרבה נפשות נחשב לרבים.
ת. לא.

ש. הנפק"מ היא, חז"ל אומרים בתענית כ' ע"ב דאמר רבי ינאי לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס שמא אין עושים לו נס. ואם תימצי לומר עושין לו נס מנכין לו מזכויותיו. אמר רב חנן מאי קרא דכתבי קטנתי מכל החסדים ומכל האמת. נשאלתי מה חשש יעקב אבינו מאי נתמעטו זכויותיו בגלל הנסים שנעשו לו, הרי לרבים שנעשה נס אין מנכין מזכויותיהם, ויעקב אבינו וכל משפחתו ושאר עבדים ושפחות שהיו לו הם כרבים.
ת. נכון.

ש. עוד יותר צ"ע, מדוע יעקב בעצמו לא יחשב כרבים לגודל מעלתו שלא ינכו לו מזכויותיו.
ת. בשביל שעשה.⁹

ש. האם אפשר לתרץ בס"ד קושיא זו בלבד, לדין יעקב אבינו נחשב כרבים ולא ינכו לו כלל מזכויותיו כדין רבים, אבל יעקב אבינו לעצמו היה בעל ענוה גדול מאד ולא החזיק מעצמו כלל שחשוב כרבים, ולכן לגבי עצמו חשש שהוא כיחיד שינכו לו מזכויותיו.
ת. נכון.

ש. אולם נשאלתי שאלה יותר חזקה, אף אם נאמר שמשפחה שלמה עדיין נחשב ליחיד כשיעשו להם נס וינכו לו מזכויותיהם, אבל עדיין אצל יעקב אבינו קשה, שהרי יעקב אבינו וכל משפחתו הם אז היו כלל ישראל, ובלעדיהם ח"ו אין כלל ישראל, א"כ ודאי צריכים להחשיב את יעקב ומשפחתו לרבים ממש שגם אם יעשו להם נס לא ינכו להם מהזכויות, ומה חשש יעקב קטנתי מכל החסדים ומכל האמת ע"י הנסים שנעשו לו, הרי לרבים אין מנכין מזכויותיהם.
ת. חשש שאינו ראוי.

ש. רש"י בתענית כד' ע"א בד"ה "אלא כאחד מעניי ישראל כתוב דמעשה נסים הוא ואסור לאדם להנות ממעשה נסים

¹⁰ יש שרצו לבאר כוונת רבינו שליט"א שאין נפק"מ אם כבר נעשה נס, אם לא יהנה מהדבר לא ינכו לו מהזכויות כי כל מה שמנכין לו זה רק אם נהנה מהנס, ולא מעצם הנס. בספר פירות תאנה על תענית עמוד ס'א' על הסוגיא בדף כד' ע"א האריך הרבה בסוגיות שמצינו שנהנו ממעשה נסים, ובתוך הדברים מביא את השדי חמד (מערכת א' כללים פי"ז) שהביא מהר"ש קלוגר ספר החיים שהוכיח מהא דאכלו ישראל מן במדבר דמדאורייתא מותר ליהנות ממעשה נסים, והשדי חמד דחה ראייה זו ע"פ משי"כ לחלק בין נס הנעשה ליחיד לנס הנעשה לרבים.
והחיד"א במדבר קדמות (מ"ם אות ג') כתב דשאני מן שניתן להם לאכילה. ועוד הביא דשאני מן שה' אמר בהדיא דמותר באכילה וכדכתיב הני ממטיר לכם לחם מן השמים.
עוד כתב החיד"א בנחל קדומים ובדבש לפי (ה' כה') דהמן הותר להם משום פיקוח נפש.
עוד מביא שבקונטרס נס על הגבעה כתב ליישב ע"פ משי"כ הגבורת ארי דהאיסור ליהנות ממעשי נסים הוא רק למי שנעשה הנס עבורו אבל לאחרים מותר ליהנות דלפ"י בודאי לא היה איסור לישראל במן שירד להם בזכות משה.
עוד תירץ מביא בפירות תאנה דירידת המן לא חשיב כמעשה נסים, דהמן מוכן ועומד בשמים וכדאיתא בחגיגה יב' ע"ב דהמלאכים שוחקין את המן בשחקים אלא דאין אנו זוכים לכך בכל דור, אבל כל הני נסים דהכא הן שינוי בטבע. ומביא שכן תירץ בספר עץ חיים להר"ח אבולעפיה זצ"ל בפרשת בשלח, ובזה מפרש כוונת הפסוק כי לא ידעו מה הוא, דהיינו שחשבו שהמן מעשי נסים הוא ואסור ליהנות ממנו דלא ידעו מה הוא שלא ידעו דמלאכי השרת אוכלין אותו וכדכתיב להם אבירים לחם שמלאכי השרת אוכלין אותה ואמר להם משה הוא הלחם של מלאכי השרת שנתן ה' עכשיו לכם. וע"ש בפירות תאנה בענין אשת עובדיה היאך נהנתה מהשמן שהוא מעשה נסים.
עוד מביא בפירות תאנה עמוד סג' את דברי השל"ה בפרשת לך בדרך חיים דלמדין מאברהם אבינו שאמר למלך סדום אם מחוט ועד שרוך נעל וכי שאין ליהנות ממעשה נסים.
עוד מביא בפירות תאנה מה שכתב בבני יששכר אדר ו' יא' דהטעם למה שכתב במגילת אסתר ובבזה לא שלחו את ידם הוא משום שלא רצו ליהנות ממעשי נסים.
עוד מביא בפירות תאנה עמוד סד' את קושית היעב"ץ והשיח יצחק בסנהדרין סה' ע"ב שהקשו על מה דאיתא שם בגמרא דר"ח ור"א הוי יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה ואיך אכלו האי עגלא והא אין נהנין ממעשה נסים. וכתב בספר פירות תאנה לתרץ דהנברא ע"י ספר יצירה לא אקרי נס אלא דאין כל אדם זוכה לעשות כן.
אלא הביא שבספר בית יצחק בתחילת ח"ב נקט שאסור ליהנות גם מהנברא בספר יצירה משום דאין נהנין ממעשה נסים, וכתב לבאר הא דהאכיל אברהם אבינו למלאכים את בן הבקר שברא בספר היצירה היינו משום דחשבם לעניים, ולעניים שרי כמבואר בתענית.
עוד מביא שבספר רסיסי לילה ד"ח אות ו' תירץ שר"ח ור"א עשו בספר יצירה עגלא תילתא לצורך שבת ולצורך מצוה שפיר מותר ליהנות ממעשה נסים.
עוד ראיתי שמציינים לתות חיים בסנהדרין ומובא בענין יוסף על עין יעקב שם וכן בש"ד ביר"ד סימן קעט" ס"ק יח' שמותר לעשות כן רק כאשר יתעסקו בקדושה ובטהרה לצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה אשר לא נמצא כן בדרות הללו בעונותינו הרבים וע"כ הנמנע מלעשות כן בירוד.

⁸ כמבואר ברש"י בתענית כד' ע"א.
⁹ לא נתבאר כ"כ מה השיב רבינו שליט"א.

גליון שבועי עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעניני פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה
פרשת וישלח
גליון 5

להתפלל עליכם. מתי, אכפרה פניו במנחה". מבואר שהבעל הטורים מוכיח שמשנה רבינו התפלל על כלל ישראל במנחה, כי אצל יעקב אבינו כתוב אכפרה פניו במנחה. וצריך לזהר בתפלת המנחה.

לכאורה קשה, שהרי אצל יעקב אבינו לא מצינו שהתפלל שם מנחה, כי שם המנחה הכוונה לדורות ששלח לעשו הרשע, אי"כ מה הראיה משם לתפלת מנחה. ת. גם התפלל מנחה כי גם זה רמוז בזה.¹³

שו"ת עם מרן שליט"א על עניני תפילה
לחיזוק עבודת התפילה.

המשך הלכות והנהגות קודם התפילה.

ש. האם מותר לשלוח ילדים לפני התפילה, וכיצד הדין ביש לו מנין קבוע בשעה מסוימת.
ת. מותר שהיא מצוה עוברת.¹⁴

ש. האם מותר לקנות אוכל להכין לילדים שהולכים לחידר לפני התפילה, וכיצד הדין ביש לו מנין קבוע.
ת. כני"ל.¹⁵

¹³ יראה לומר בס"ד דבר נפלא שהתחדש בענין, יתכן שהעומק בדברים, שכמו שיעקב בתפלת מנחה, כך אומר משה לישראל שהוא צריך לבקש בעדם בתפלת המנחה. ומתכוין לומר להם, שלא מספיק לבוא בסתם בקשה מהקב"ה, ולא מספיק סתם תפלה, אלא זה רק בזמן מסוגל, וזה בתפלת המנחה. שעל זה באמת חז"ל אומרים בברכות שאדם יחזיר בתפלת המנחה.

ויתכן להוסיף, שנה רש"י בפרשת וישלח בראשית לבי' ט' מביא שיעקב התקין עצמו לג' דברים, לדורות, תפלה, ומלחמה. איזה תפלה יעקב עמד להתפלל, האם סתם תפלה או מדובר באחד מהג' תפלות ביום שהאבות התפללו. ואין לי ראייה ברורה על איזה תפלה מדובר כאן. קצת ראייה יש לי בס"ד שהכוונה על תפלת מנחה, שלאחר שיעקב נעמד להתפלל תפלתו כתוב (בראשית לבי' יד') "וילך שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו וגו'". מבואר בתורה שבזמן שהגיע הלילה נשאר שם להיות ולהכין את הדורות לעשו. לפי"ז יש מקום לומר שהתפלל עוד קודם בעת תפלת המנחה שזה זמן מסוגל, ואחרי מנחה הגיע הלילה.

אם אכן הכוונה לתפלת מנחה, לפי"ז מבואר לנו בס"ד, כל הרעיון שיעקב אבינו שלח מנחה לעשו, זה בא אחרי שביקש בשמו"ע עצה מהקב"ה איך להינצל מעשו. כי בלי תפילה לא זוכים לסיעתא דשמיא ועצה נכונה. ואולי מכיון שכל העצה שהשיג יעקב אבינו לתת את הדורות לעשו בא לו אחרי שהתפלל מנחה, אולי לכן קוראים לדורות זה בשם מנחה, הרי הריבה שמות היה אפשר ליתן לזה, דורות או מנחה, ומדוע מנחה, ובפרט שזה לא היה סתם מנחה אלא משלוח בהמות, אי"כ היה מתאים ליתן שם אחר. ומדוע נקרא דוקא בשם מנחה. אלא אם כהיסוד לעיל, שהכל בא לו בזכות תפלת המנחה, שאז קיבל אלהי העומק והמחשבה איך להשיג לעשו ע"י הדורות, לכן הכל נקרא בשם מנחה. וזה העומק כמה שכתוב בפרש"י בבראשית לבי' נא' "אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני", שהוא התכוין גם לתפלת המנחה שהתפלל בתחילה שזה העיקר לזכות לסיעתא דשמיא כדי להציל למצוא חן בעיני עשו, ולא התכוין רק למנחה של הדורות ששלח לעשו.

ונוסף עוד, שיש הערה על רש"י בפרשת וישלח שמונה את הג' דברים שעשה יעקב אבינו, דורות תפלה מלחמה, ולכאורה בתורה זה מוזכר בסדר אחר, מלחמה תפלה דורות, אלא הפשט, כי כל המחשבה על הדורות, הכל בא לו אחרי שהתפלל תפלת המנחה. כי בלי תפילה אין סיעתא דשמיא ועצה נכונה להציל.

בזה רומז הבעל הטורים גם לדברי משה רבינו בחטא העגל, שבא לומר להם, לא מספיק סתם תפלה, צריך לנצל בזמן המסוגל כדי לבקש עליכם אחר החטא העגל, ולנצל את כח התפלה של שמו"ע שתיקנו בזמן המנחה, וזה הראה מיעקב אבינו.

הוסיף לי על הדברים הר"ה"ג ר' משה מונק שליט"א ר"מ בשיבת דרכי משה, שהנה בתפילת יום כפור קטן אנו אומרים "אלוקי בשר עמך מפחדים סמך ומאז עלות השחר יעמוד על משמרו עד עת מנחת ערב כי אמר אכפרה פניו במנחה". שמבקשים למצוא חן בעיני הקב"ה בעת המנחה. ומדוע מזכירים את הפסוק שאמר יעקב אבינו, הרי אם הכוונה על הדורות ששלח, מה זה קשור כאן לתפלת יו"כ במנחה, אלא לפי דברינו לעיל בס"ד מתבאר הט"ב, כי גם יעקב אבינו בפרש"י הזה לא מתכוין סתם לדורות, אלא כפי שמבואר בבעל הטורים התכוין לתפלת המנחה שמוזה בא העצה על הדורות, עד שמשנה רבינו גם תבין שהזמן המסוגל זה בתפלת המנחה כדי לבקש על כלל ישראל. לכן מזכירים את הפסוק הזה ששייך למנחה, שגם אנו רוצים בתפלת יו"כ בתפלת המנחה לזכות לכפרה.

כעת מה שמוטל עלי בס"ד לחפש ראיות ברורות יותר שהתפלל על יעקב זה אכן על תפלת המנחה או לתפלה אחרת.

¹⁴ אור גליון ח"ב עמוד רצ' אות כ' כתב אף שאין לו לאדם לעסוק בצרכיו קודם התפילה, מ"מ מותר לו לטפל בילדים קודם התפילה, וכן ראינו לקנות דברי חלב וכדומה כזה לצורך הילדים, או משום כיבוד אב ואם, אם הוריו יקישו ממנו לערוך קניות. וכן אף שאין לסדר מיתות קודם התפילה, מ"מ במסודות חינוך יש להתיר דבר זה משום חינוך הילדים. ובאילו תערוג גליון 192 הביאו שהגר"ב צ' במבואר יצ"ל אמר בשם החזו"ן שמוטל לבחור לסדר את המיטה שלו לפני התפילה, לפי שאם דרך ארץ שהמיטה שלו מפורזת, ואין ראוי להשאיר כך את המיטה שלו, ואין זה בכלל האיסור של להתעסק קודם התפילה. עוד הביאו בשם מרן זקוק"ל שמורה שמוטל לאברך לסדר ולהכין את ילדיו להוציאם לתי"ת לפני התפילה כיון דהוי בכלל צרכי מצוה.

חלילה מפסידים שמנכין להם מזכויותיהם כמו היחיד, או שציבור שאני ולא מפסידים.
ת. לא.¹¹

ש. תלמיד חכם גדול אחד רצה לטעון לי שציבור שאני, ואין מנכין להם מזכויותיהם, שהנה מצינו שציבור יכולים לבקש הרחמן שיעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם בזמן הזה, למי ששכח לומר על הנסים בחנוכה ופורים. ולכאורה איך מבקשים על נסים, הרי אין מתפללים על נסים כמו שמצינו בגמ' בברכות דף ס' ע"א שנתהפך ההריון מן לבת והגמ' שם אומרת שזה היה מעשה נסים ואין להתפלל. ואיך מבקשים הרחמן, אלא יש מבארים שציבור יכולים לבקש. ומעתה אם ע"י שיזכו לנסים יפסידו שיזכו להם מזכויותיהם, איך אפשר לבקש, הרי זה הטעם שיחיד לא כדאי שיעשו לו נס כי מנכין לו מזכויותיו, משמע שציבור אין מנכין להם מזכויותיהם, וצריך רק להודות להש"י על הנסים והנפלאות שעושה עמנו בימים אלו, ולבקש שיהא שלום בארץ.
ת. נכון.¹²

ש. נשאלה שאלה בבית המדרש, האם אותם חיילים שיצאו בימים אלו להלחם נגד אותם ערבים שבאים להורגנו, נחשבים לעוסק במצוה של הצלת נפשות.
ת. כן.

ש. חיילים של"ע מתו בפגיעה של פצצה וכדומה באותם מקומות שנלחמים, האם נחשבים שנהרגו על קידוש השם.
ת. כן.

ש. אירע מעשה נורא שחייל הרג בטעות חייל אחר בחושבו שהוא ערבי, האם גם החייל שנהרג ע"י חבירו נחשב שמת על קידוש השם, כי הכל נגרם בגלל אותה מלחמה.
ת. יתכן.

ש. אחרי חטא העגל מצינו שמשנה רבינו אומר (שמות לבי' לו') "חטאתם חטאה גדולה ועתה אעלה אל ד' אולי אכפרה בעד חטאתכם". אומר הבעל הטורים שמצינו ב' מקומות שכתוב "אכפרה". כאן בחטא העגל ולגבי יעקב אבינו שכתוב "אכפרה פניו במנחה". ומסיים הבעל הטורים "זהו שאמרו לעולם יהא זהיר בתפלת המנחה, אכפרה בעד חטאתכם

¹¹ השאלות בענין המלחמה נשאלו בחודש תמוז תשע"ד בעת המלחמה שזרקו מעזה אלפי טילים על ישראל.

¹² כן אמר לי הגאון ר' שמואל אליעזר שטרן שליט"א.

הרב אליהו כהן נ"י אמר לי ראייה אחרת, שחז"ל אומרים בתענית כד' ע"א "אלעזר איש בירתא כד הוון ליה גבאי צדקה הו' וטשו מיניה דכל מאי דהוה גביה יהיב להו. יומא חד הוה סליק לשוקא למיזבן נדוניה לברתיה חזיוהו גבאי צדקה טשו מיניה אזל ורהט בתרייהו אמר להו אשבעתיכום במאי עסקיתו אמרו ליה ביתום ויתומה אמר להן העבודה שהן קודמין לבתי. שקל כל דהוה בהדיה ויהב להו. פש ליה חד זוזא זבן ליה חיטי ואסיק שדייה באכלבא אתאי דביתוהו אמרה לה לברתיה מאי אייתו אבון, אמרה לה כל מאי דאייתי באכלבא שדיתיה. אתא למיפתח ברא דאכלבא חזת אכלבא דמליא חיטי וקא נפקא בצניורא דדשא ולא מיפתח בבא מחיטי. אזלא ברתייה לבי מדרשא אמרה ליה בא וראה מה עשה לך אוהבך, אמר לה, העבודה הרי הן הקדש עליך ואין לך בהן אלא כאחד מעניי ישראל". הגם שנעשה להם נס וכל החדר התמלא בחיטים, אמר לבתו שהיא לא יכולה להיות מזה. מדוע, אומר רש"י "אלא כאחד מעניי ישראל משום דמעשה נסים כדאמר לעיל והאם עושין לו נס מנכין לו מזכויותיו".

מאיך מצינו בחז"ל שם ע"ב"ב עוד מעשה ובתוך המעשה אומרים "אמר רב מרי בריה דבת שמואל אנא הוה קאימנא אגודא דנהר פרת חזאי למלאכי דאימנו למלחי דקא מייתי חלא ומלונוהו לארבי ווהו קמחא דסמידיא. אתו כולי עלמא למיזבן אמר להו מהא לא תיזבנון דמעשה נסים הוא למחר אתיין ארבי דחיטי דפרזיטנא". אומר רש"י "אמר להו מעשה נסים ובמה דאפשר להתרחק ממעשה נסים יותר טוב ונכון".

שואל המצפה איתן "וכמה דאפשר להתרחק ממעשה נסים יותר טוב ונכון, משמע דאיסורא ליכא, וקשה דלעיל פירש"י דאסור ליהנות ממעשה נסים משום דמנכין לו מזכויותיו, ויש לומר דהיינו דוקא ביחיד דמנכין, אבל בצבור אין מנכין וכמ"ל בספק מצודת דוד, שפי דמי ליהנות". הרי להדיא כדברי רבותינו שליט"א שאין מנכין לציבור מזכויותיהם.

גליון שבועי עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעניני פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה
פרשת וישלח
גליון 5

ש. האם אפשר להזמין בטלפון תור לרופא לפני התפילה.
ת. כנ"ל.

ש. בחור בישיבה שקם לפני התפילה בישיבה האם מותר לו לסדר לפני התפילה את כל החידושי תורה שלו שיהיו מסודרים בצורה מכובדת.
ת. כנ"ל.

ש. בחור שמעיר את בני הישיבה לתפלה ומקבל כסף על טירחא זו, האם נחשב כעושה חפציו לפני התפילה ואסור, או שמתכוין בזה לצורך שמים, ואף שמקבל כסף יהא מותר לו לפני התפילה.
ת. לצורך המצוה מותר.

ש. האם מותר להתקשר ולומר שלום בטלפון לפני התפילה, או שאסור לומר שלום בטלפון לפני התפילה.
ת. יאמר בלי וי"ן.¹⁹

ש. כיצד הדין באופן שרוצה להתקשר לקרובים או לתורמים בחוץ לארץ, שבזמן שאצלנו בוקר, אצלם זה לילה וקל להשיגם, האם יהא מותר להתקשר ולומר להם שלום ולדבר עמהם.
ת. כנ"ל.²⁰

ש. האם מותר לגבאי צדקה להשיג כספים עבור עניים לפני תפילת שחרית לאחר עלות השחר.
ת. אם לא יוכל אחי"כ.²¹

בגליון דברי שיח 66 הביא שם ספר דולה ומשקה ששאל את רבינו שליט"א האם יש דין חינוך לקטנים שלא לאכול קודם התפילה, בפרט שקשה להקפיד על כך שהרי הם מתפללים רק בתלמוד תורה. והשיב שיאמר ע"פ"י איזה ברכות. אולם במ"ב סימן ק"ו ס"ק ה' מבואר שרשאי ליתן להם לאכול קודם תפילת שחרית ואסור לענותם.

באשרי האיש תפילה ח"א עמוד צ"ז כתב ששנים הרגילות להתפלל כל יום אין להם להקל לאכול קודם התפילה.

בתיבות ההלכה ע"פ"י והגית כרד' עמוד 462 מובא ששאלו לגאון ר' נסים קרליץ שליט"א בת בגיל 13 שהולכת לבית ספר כל יום אם מותר לה לאכול בבית לפני התפילה, הלא יש פסוק לא תאכלו על הדם, והאם זה מספיק שהבת אומרת מודה אני לפניך. והשיב, שזה רק הודאה וצריכים גם תפילה והשאלו גם למרן הגרא"ל שטימנן זצוק"ל ונעה, שחיבת תפילה, והיה משמע פרשה שלמה של תפילה ופסוק אחד לא מספיק רק פרשה שלמה כמו פרק ד' יענך ד' ביום צרה.

יש להעיר שפ"י יצטרכו גם לומר ברכות התורה. ועיין באשי ישראל פרק יג' סי' קט' שקטנים אפילו שהגיעו לחינוך יכולים לאכול קודם התפילה, אמנם בהערה כתב על פי הכף החיים ס"ק יא' דראוי לאסור כדי שלא יתרגלו לאכול קודם התפילה כי ההרגל נעשה טבע.

17 בהליכות שלמה על תפלה עמוד י' כתב וז"ל "הכנסת כביסה המחוולת כבר לסוגיה, לתוך מכוונת כביסה והפעלתה וכן הוצאת הפסולת לפח האשפה ברחוב וכדומה, מותרים קודם התפילה. וכמו כן נראה דיש להקל לקנות לפני שחרית אוכל לקטנים היוצאים ללימודם". ובהערות דבר הלכה כתב שהוא הדין שמותר להכין ארוחה עבורם, שהרי ודאי מוטל עליו לעזור לבני ביתו וגומל עמהם חסד בכך, וחשיב כצורכי שמים. ואם מתפלל עם הצבור בזמן קבוע ועדיין לא הגיע הזמן, לכאורה יש מקום לומר דבלא"ה שרי להתעסק בצרכיו וצ"ע. וכן סדור מטתו כשאין מי שמסדרה עבורו.

בספר תורת השיבה עמוד יד' כתב מותר לבני ישיבה לסדר מיטתם קודם התפילה. ובהערות הביא כן בשם אור לציון ח"ב פרק מה' סעיף כ' דבישיבות ומוסדות חינוך חשיב הדבר כצורך מצווה - מטעמי חינוך ולצורך מצווה מותר עוד הביא בהערות להתייר כמו שכתב בספר פאר הדור חלק ד' עמוד ריג' בשם מרן החו"א דסידור המיטה שייך לעניני דרך ארץ ואינה מלאכה.

18 עוד בענין עשיית חפצו לפני התפילה, מצאתי בדעת נוטה ח"א עמוד רמו תשובה כא' שנשאל רבינו האם מותר קודם התפילה ללכת לכותל המערבי להתפלל על זיווג ולהזויר למקומו להתפלל וכתב רבינו שליט"א שמותר. עוד נשאל בענין להתרחץ לפני התפילה כשהו עוזר לו לכוין, ותייר רבינו שליט"א בתשובה כ"ב עמוד רמו' שמותר. ועיין שם עוד ובהערות לגבי לקרוא מודעות ברחוב ולענין בעתון שאוסר אלא א"כ רואה ממילא בלי כוונה לקרוא, ואם אמר ברכות השחר רשאי להסתכל בדבר נחוץ. ובענין לסדר את המטה בבוקר לפני התפילה, כתב רבינו שליט"א עמוד רמו' תשובה כ"ב שמותר.

ש. בדין שאסור להתעסק עם שום דבר לפני התפילה, כיצד הדין בילדים שמתפללים בתלמוד תורה וכן בנות המתפללות בבית ספר, האם יכולים להכין להם את הדברים בתיק בכל בוקר מה צריכים ללימודים, כל הספרים והמחברות והאוכל לפני התפילה, או שלא ראוי.
ת. לא.

ש. ילדים שאוכלים בבוקר בביתם מעט מזונות כדי שיהא להם כח להתפלל אחי"כ בתלמוד תורה, האם מותר, כי לא אוכלים לשם אוכל, כדואגים לעצמם לפני התפילה, האם שיוכלו ללכת להתפלל וללמוד בחידר.
ת. יאמרו פסוק.¹⁶

ש. האם מותר להפעיל מכוונת כביסה או לחמם מים לפני התפילה, או לפתוח בלון גז אחר שנגמר לפני התפילה לצורך אנשי הבית.
ת. הכל לפי הענין והצורך.¹⁷

ש. האם אפשר להזמין לפני התפילה בעל מלאכה בטלפון שיבוא אחי"כ במשך היום. וכן לבעל חנות להזמין סחורה לפני התפילה שיהא לו לכל היום.
ת. כמדומה שאם אמר מקצת ברכות יש להקל.¹⁸

15 בחוברת יחלק שלל ח"ו עמוד קל' הערה 1 הביאו תוספת על הדברים, שבספר תפילה כהלכתה פ"ו סק"לט' שמותר לעזור לאשתו להכין אוכל לילדים היוצאים ללימודם כיון שיש בזה צורכי שמים. ונראה דיאמר קודם כמה ברכות ובכתיב יש לסמוך על המקילים, וגם שייקבע מקום לתפלתו. ובשו"ת מבית ישראל בסוף דבריו כתב העולה לדינא דלכתחילה אין לטפל בילדים קודם התפילה אף לצורך תלמודם אחי"כ לא יכל לקום קודם להתפלל, ולא יוכל לשכור מטפלת.

16 לפ"י צריך שיאמרו גם ברכות התורה.

בגליון דברי שיח 66 הביא שם ספר דולה ומשקה ששאל את רבינו שליט"א האם יש דין חינוך לקטנים שלא לאכול קודם התפילה, בפרט שקשה להקפיד על כך שהרי הם מתפללים רק בתלמוד תורה. והשיב שיאמר ע"פ"י איזה ברכות. אולם במ"ב סימן ק"ו ס"ק ה' מבואר שרשאי ליתן להם לאכול קודם תפילת שחרית ואסור לענותם.

באשרי האיש תפילה ח"א עמוד צ"ז כתב ששנים הרגילות להתפלל כל יום אין להם להקל לאכול קודם התפילה.

בתיבות ההלכה ע"פ"י והגית כרד' עמוד 462 מובא ששאלו לגאון ר' נסים קרליץ שליט"א בת בגיל 13 שהולכת לבית ספר כל יום אם מותר לה לאכול בבית לפני התפילה, הלא יש פסוק לא תאכלו על הדם, והאם זה מספיק שהבת אומרת מודה אני לפניך. והשיב, שזה רק הודאה וצריכים גם תפילה והשאלו גם למרן הגרא"ל שטימנן זצוק"ל ונעה, שחיבת תפילה, והיה משמע פרשה שלמה של תפילה ופסוק אחד לא מספיק רק פרשה שלמה כמו פרק ד' יענך ד' ביום צרה.

יש להעיר שפ"י יצטרכו גם לומר ברכות התורה. ועיין באשי ישראל פרק יג' סי' קט' שקטנים אפילו שהגיעו לחינוך יכולים לאכול קודם התפילה, אמנם בהערה כתב על פי הכף החיים ס"ק יא' דראוי לאסור כדי שלא יתרגלו לאכול קודם התפילה כי ההרגל נעשה טבע.

17 בהליכות שלמה על תפלה עמוד י' כתב וז"ל "הכנסת כביסה המחוולת כבר לסוגיה, לתוך מכוונת כביסה והפעלתה וכן הוצאת הפסולת לפח האשפה ברחוב וכדומה, מותרים קודם התפילה. וכמו כן נראה דיש להקל לקנות לפני שחרית אוכל לקטנים היוצאים ללימודם". ובהערות דבר הלכה כתב שהוא הדין שמותר להכין ארוחה עבורם, שהרי ודאי מוטל עליו לעזור לבני ביתו וגומל עמהם חסד בכך, וחשיב כצורכי שמים. ואם מתפלל עם הצבור בזמן קבוע ועדיין לא הגיע הזמן, לכאורה יש מקום לומר דבלא"ה שרי להתעסק בצרכיו וצ"ע. וכן סדור מטתו כשאין מי שמסדרה עבורו.

בספר תורת השיבה עמוד יד' כתב מותר לבני ישיבה לסדר מיטתם קודם התפילה. ובהערות הביא כן בשם אור לציון ח"ב פרק מה' סעיף כ' דבישיבות ומוסדות חינוך חשיב הדבר כצורך מצווה - מטעמי חינוך ולצורך מצווה מותר עוד הביא בהערות להתייר כמו שכתב בספר פאר הדור חלק ד' עמוד ריג' בשם מרן החו"א דסידור המיטה שייך לעניני דרך ארץ ואינה מלאכה.

18 עוד בענין עשיית חפצו לפני התפילה, מצאתי בדעת נוטה ח"א עמוד רמו תשובה כא' שנשאל רבינו האם מותר קודם התפילה ללכת לכותל המערבי להתפלל על זיווג ולהזויר למקומו להתפלל וכתב רבינו שליט"א שמותר. עוד נשאל בענין להתרחץ לפני התפילה כשהו עוזר לו לכוין, ותייר רבינו שליט"א בתשובה כ"ב עמוד רמו' שמותר. ועיין שם עוד ובהערות לגבי לקרוא מודעות ברחוב ולענין בעתון שאוסר אלא א"כ רואה ממילא בלי כוונה לקרוא, ואם אמר ברכות השחר רשאי להסתכל בדבר נחוץ. ובענין לסדר את המטה בבוקר לפני התפילה, כתב רבינו שליט"א עמוד רמו' תשובה כ"ב שמותר.

גליון שבועי עזרת אליעזר
שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א
מעניני פרשת השבוע, ועניני עבודת התפילה
פרשת וישלח
גליון 5

ש. ראש ישיבה שצריך לגייס תרומות עבור החזקת הישיבה, ויכול להשיג בטלפון את התורמים דוקא לפני שחרית בישיבה, כי כשבארץ ישראל מתחיל הבוקר, יש מקומות בחוץ לארץ שאז זה הלילה ואפשר להשיג את העשירים והתורמים יותר בקלות. האם יוכל להתעסק להשיג את הכספים בטלפון לפני שמתפלל שחרית בישיבה, כמו שמצינו (ברכות ג' ע"ב) שחכמי ישראל התעסקו להשיג כספים עבור הציבור.
ת. יתכן שיותר.

ש. בחורים שואלים מה הבעיה ללבוש חולצה קצרה שהשוויל עד המרפק.
ת. יכולים להשתגע.²²

ש. בחורים שואלים מה הבעיה ללבוש חולצה קצרה שהשוויל מגיע על המרפק, והרב שליט"א כתב לי שיכולים להשתגע. האם כוונת הרב שליט"א שלא יוכלו להבין מה שלומדים כי נוגעים במקומות המכוסים ויאטם לבם כעין מאכלות אסורות המטמטמות לב האדם.
ת. ועי' בשו"ע הנוגע במקומות הצנועים ולא יטול ידיו אם ע"ה הוא משתגע.²³

ש. האם מותר להעיר בבוקר בחורים בישיבה לתפילת שחרית, ע"י שרון מעורר עם שירה נעימה.
ת. מותר אם יועיל.²⁴

²¹ בעלון כאיל תערוג גליון 197 הביאו שנשאל מרן הגרא"י שטיינמן זצוק"ל האם מותר לפני תפילת שחרית לפנות אשפה מהבית לרחוב לפחים המוצאים לשם בלילה מביתן האשפה, וענה, שלפני עלות השחר ודאי מותר ואין שום שאלה, ואחר יעלות השחר אם קשה בענין אחר אפשר ג"כ להקל. עוד נשאל, האם אפשר להצביע לבחירות לפני התפילה, ואמר שאפשר. והביאו בהערה שידוע שכן הורה מרן החזו"א.

²² עיין בסמוך מה שביאר רבינו שליט"א.
עיין בספר תורת הישיבה עמוד שו"י מה שכתב בזה בשם האגרות משה יור"ד ח"ג סימן מז' אות ג' ובסימן סח' אות ד', ובשם שו"ת שלמת חיים סימן ה' מה שכתב בזה.

²³ בכאיל תערוג גליון 176 הביאו מכתב של מרן הגרא"י שטיינמן זצוק"ל "אודיע צערי לכו' על מה ששמעתי שיש מקומות שבוחרים ישיבה נמצאים ערים הרבה מהלילה ומפוטטים בדברים של מה בכך, ולבושים כשלא מכוסה כל הגוף כגון גופיה, וזה דבר גובל באיסור. ועיין מ"ב ס"ק א' וז"ל וכן צריך לזהר תמיד מחמת טעם זה שלא במקום הכרח מלגלות בשרו אפילו מעט כל שדרכו להיות מכוסה בבגדים לעולם. אבל רשאי לגלות ידו עד הקובד"ו וצוארו עד החזה, ובשער הציון מובא שזה מהפרי מגדים וארצות החיים, וכשי"כ שזה מאד לא דרך בני תורה, וזה גורם לקצת פריקת עול, ומאד יש להקפיד להיות צנוע גם במלבושו. והיות שהימים הם בסוף אלול ומצפים לרחמים וצריך להוסיף בכל מדה נכונה, צריך לקבל על עצמו להתנהג בצניעות גם בלבושו.

²⁴ בספר תורת הישיבה עמוד יג' כתב שאותם ישיבות הרגילים להעיר את הבחורים ע"י השמעת כלי נגינה צריכים להמנע מכך, כן הביא בשם הגר"ש"ז אויערבאך זצוק"ל בהליכות שלמה תפלה פרק יג' סעיף יח', וכן הביא בשם מרן הגר"ש"ז אלישיב זצוק"ל. והוסיף בספר תורת הישיבה שיש סוברים שאם קשה להעירם בדרך אחרת יש להקל. והוסיף בספר עיין עוד בשבט הלוי חלק יא' סימן ב'.